

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

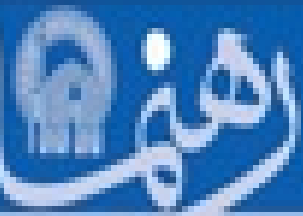
عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

۳۸

انستاز اقدس رسول
سوره اهللهم بولقلا اهلل

سید محمود مرویان حسینی

دوستی؛ مهارت‌ها و ظرایف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۳۸: (دوستی مهارت ها و ظرایف)

نویسنده:

اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی معاونت
تبلیغات و ارتباطات اسلامی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	رهنما ۳۸: (دوستی مهارت ها و ظرایف)
۶	مشخصات کتاب
۶	اشاره
۱۰	۱. درآمد
۱۲	۲. تعریف دوستی
۱۶	۳. آثار شگرف دوستی در شخصیت آدمی
۲۲	۴. اصول گزینش دوستان
۲۸	۵. ترسیمی نزدیک تر، از دوست صمیمی
۳۲	۶. آزمون دوستی
۳۶	۷. روش های امتحان دوست
۴۲	۸. دوستی های ممنوع
۴۶	۹. شیوه برخورد با خطاهای دوست
۵۰	۱۰. حقوق متقابل دوستان
۶۷	درباره مرکز

عنوان و نام پدیدآور: دوستی؛ مهارت ها و ظرایف / گردآورنده معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی [آستان قدس رضوی].

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۶۴ ص.؛ ۱۱×۱۷ س م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۷۵-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: دوستی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

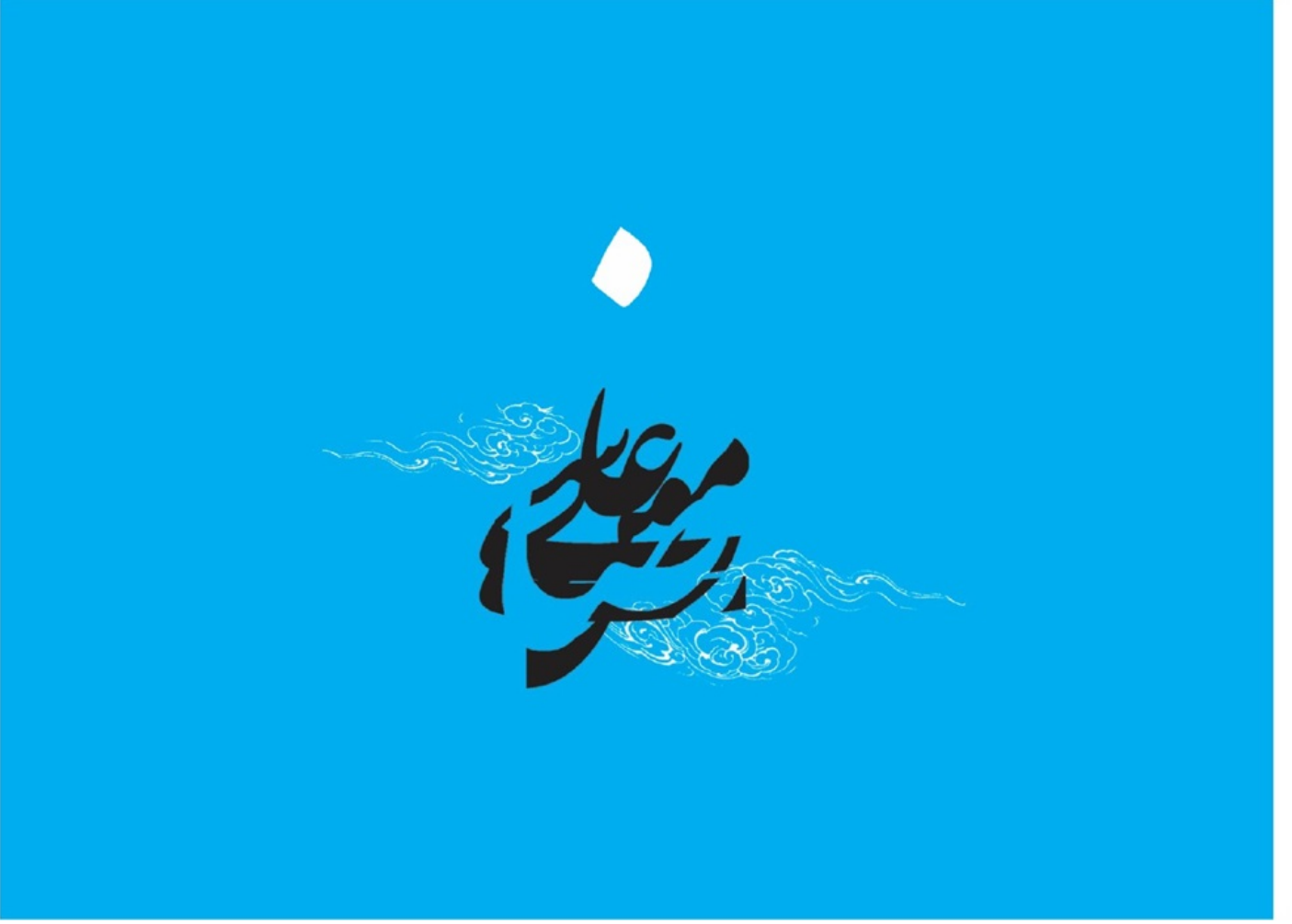
رده بندی کنگره: BP۲۵۴/۲ ۹د ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۵۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۶۸۲۶۸

ص: ۱

اشاره

۱. درآمد

پرسش های زیر را در این نوشتار، پاسخ می گیرید:

۱. دوست چه آثاری در شخصیت آدمی دارد؟
۲. چه اصولی را در گزینش دوستان خود، در نظر داشته باشیم؟
۳. دوستان خود را چگونه بیازماییم؟
۴. با چه کسانی دوست شویم؟
۵. دوستی های ممنوع کدامند؟
۶. نسبت به خطاهای دوستان خویش چگونه برخورد نماییم؟
۷. دوستان چه حقوق و وظایفی نسبت به هم دارند؟

ص: ۵

۱. درآمد
۲. تعریف دوستی

اسلام اجتماعی ترین آیین توحیدی است و قرآن بر گسترش ارتباط میان اعضای جامعه دینی، تأکیدهای فراوانی دارد. البته، ارتباط پایدار و سازنده در گرو تأمین برخی پیش نیازها و مراقبت هاست:

[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ]. (= ای مؤمنان، استقامت [در راه دین داری] کرده، یکدیگر را تحمل کنید و با همدیگر، ارتباط برقرار سازید... (۱))

از نظر قرآن، مؤمنان با یکدیگر برادرند؛ (۲) یعنی نسبت به همدیگر مسئول و دلسوز و صمیمی هستند؛ قرآن، حتی، پیامبران الهی را نیز برادر مردم (۳) دانسته است. این، بالاترین نماد دوستی در جامعه دینی است و کارکردهای بسیار مهمی در فرایند جامعه سازی دارد.

ص: ۸

۱- ۱. آل عمران/ ۲۰۰.

۲- ۲. [أَنْتُمْ الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ].، حجرات/ ۱۰.

۳- ۳. [إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ.، شعراء/ ۱۰۶ تا ۱۲۴ و ۱۴۲.

گرچه، دوستی نیاز طبیعی انسان و مقتضای زندگی اجتماعی بشر است و همواره، در جوامع گوناگون، بروز و ظهور داشته است، دین به نحو شایسته ای آن را برای تقویت بنیادهای جامعه، جهت دهی کرده و از اولویت های اساسی دانسته است.

فرصت های دوستی، عرصه طبیعی انتقال فرهنگی و تبادل اجتماعی است و انسان ها با گسترش دوستی هایشان، توسعه شخصیتی می یابند. ارزش ها و هنجارها، همچنین ضد ارزش ها و نابهنجاری ها، در فضاهای دوستی به سهولت و گاه ناخودآگاه، منتشر و منتقل می شود؛ از این رو، حکومت ها و جریان های قدرت با کمک ابزارهای رسانه ای، فرهنگ دوستی جامعه را شکل می دهند تا جامعه پذیري مطلوب خویش را فراهم آورند.

اسلام، به خوبی، اهمیت و تأثیر شگرف فرصت های دوستی را در نظر دارد. این دین در آموزش ها و سنت های خود و همچنین، در سیره عملی اهل بیت، فرهنگ کاملی از مسائل مربوط به پدیده دوستی ارائه کرده و کوشیده است تا با ارائه آموزه های علمی و عملی دوستی

در جامعهٔ دینی، به مناسب سازی روابط ایمانی در جامعهٔ اسلامی، از یک سو، و رشد همه جانبهٔ اخلاق و تربیت در افراد، از سوی دیگر، دست یابد.

روابط صمیمانه و داوطلبانه را در بین افرادی که علایق مشترک، منافع مشترک و نیز فرهنگ مشترک داشته باشند، دوستی محسوب می کنند.

ص: ۱۰

۳. آثار شگرف دوستی در شخصیت آدمی

دوستی و دوستان، تحمّل پذیریِ آدمی را در برخورد با سختی های زندگی بالا می برند. روابط دوستانه باعث می شود تا انسان احساس کند که به گروهی تعلق دارد و چنین عضویتی امتیازهای خاصی دارد: از جمله، اتحاد آمیخته با اعتماد؛ یعنی پیوندی که در صورت لزوم و در هنگام بروز مشکل، می توان بدان تکیه کرد.

همچنین، دوستی موجب ثبات هیجانی انسان می شود و به او کمک می کند که موقعیتش را در برابر دیگران درک کند؛ یعنی عکس العمل و برخورد دوستان درمقابل گفتار، رفتار و عواطف آدمی، به شناخت حقیقی او از خود و تشخیص درست و نادرست و بالاخره، به تعدیل و تصحیح شخصیتی منجر می شود و درنهایت، تحکیم و توسعه توانایی های فرد را برای مقابله با مشکلات و حوادث دنیا موجب می شود.

کارکرد دیگر دوستی، تبادل اطلاعات و توانمندی ها با یکدیگر و سهمیم شدن در تجربه دیگران است. نیز، دوستی فرصتی است برای افراد تا به دیگران یاری رسانند و نقش مثبت

و سازنده خویش را در توسعه اجتماعی فرزندگان، ادا کنند. انسان با این عمل، هم خودش احساس عزت نفس می کند و هم در فرایند رشد شخصیتی دیگران، مداخله شایسته می کند. دوستی، یعنی دوستی خردمندانه، فرد را به جمعیت تبدیل می کند و حرکت می آفریند و نقش اصلاح گرایانه و کمال بخش ایفا می کند.

با این نگاه است که دوستی و مهربانی فرد مؤمن با مؤمنی دیگر را از برترین شاخه های ایمان شمرده اند^(۱) و ابراهیم نیز به مقام دوستی با خداوند کریم نائل می شود.^(۲) کسی که از این فرهنگ عملی بی بهره باشد، از بسیاری قابلیت ها و شایستگی ها محروم شده و فردی تنها و بی کفایت می شود؛ به

گونه ای که پیامبر خدا درباره اش فرموده اند: «مؤمن، رفیق و همراه است و افراد با او انس می گیرند. کسی که با مردم انس نمی گیرد (در حلقه دوستان وارد

ص: ۱۳

۱- محمد بن یعقوب کلینی، اصول کافی، تحقیق علی اکبر غفاری، ج ۲، ص ۱۲۵.

۲- [وَ اتَّخَذَ اللَّهُ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلاً.]، نساء/۱۲۵.

نمی شود) و مردم با او انس نمی گیرند، سودی نیست.»(۱)

رهبر بزرگ اسلام دوستی را برکتی الهی می دانند و می فرمایند: «اگر خداوند خیر کسی را بخواهد، دوست شایسته ای روزی او می کند تا که هرگاه فراموش کند، او را یادآوری و اگر به خاطر داشته باشد، وی را یاری کند.»(۲)

افرادی که از طرف دوستان و گروه خویش طرد شوند یا آن طور که انتظار دارند، به عنوان عضو و دوست پذیرفته نشوند، اغلب دچار تزلزل شخصیت می شوند، در زندگی خصوصی با تشویش و اضطراب به سر می برند و در صحنه اجتماع، موجب بروز اختلال در کارکرد جمعی می شوند و نابهنجاری و خشونت می آفرینند.(۳)

ص: ۱۴

۱- ملامهدی نراقی، جامع السعادات، ج ۲، ص ۲۵۵.

۲- محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۱۶۴.

۳- علی شریعتمداری، روان شناسی تربیت، ص ۲۵۴.

به منظور برقرار کردن رابطه ای نزدیک و مفید و پایدار، به اموری نیاز است: سازگاری دقیق و بازبینی مستمر و دارا بودن چند مهارت پیچیده، از قبیل انتخاب و گزینش دوستان، سنجش دقیق نیازهای دوست، اتخاذ سبک های صحیح ارتباط دوستی، ابراز دوستی از طریق فعالیت های جسمانی و روانی، اعتمادسازی، یادگیری نحوه هدایت و تقویت ارتباط دوستی در مسیرهای متعالی و ارزشی، نحوه برخورد با آفات فضای دوستی، شناسایی مرزهای دوستی و

۴. اصول گزینش دوستان

دوستی سرمایه گذاری انسان است و دوستان، سرمایه های ثابت در معامله زندگی. کدام تاجر زیرک کالاهای سرمایه ای خویش را به تصادف و بی معیار برمی گزیند؟ کدام مسافر، بدون همسفرِ همدل، پای در راه می نهد؟ کدام انسان دقیقی، آینه خویش را که در آن زشتی و زیبایی خود را می نگرد، بدون تأمل و پرس وجو، تهیه می کند؟ کدام فرد باایمان، دین خویش را بی تحقیق و بدون کندوکاو، انتخاب می کند؟

به این سخنان رهبران دین توجه کنید: پیامبر اکرم فرمودند: «نخست دوست را برگزین، آنگاه سفر کن.»^(۱) نیز: «مؤمن برای برادرِ مؤمنش آینه است.»^(۲) یا: «انسان بر دینِ دوست خویش است.»^(۳)

ص: ۱۸

۱- اصول کافی، ج ۴، ص ۲۸۶.

۲- شیخ صدوق، مصادقه الاخوان، ج ۱، ص ۴۲.

۳- ابوالقاسم پاینده، نهج الفصاحه، ص ۶۲۴.

براین اساس، پرسشی اساسی مطرح می‌شود: محور مهم در تعیین چگونگی دوستی‌ها، در هر مقطع از زندگی، چیست؟

۴.۱ دوستی برای خدای

ویژگی مهم دوستی سودمند، برای خدا بودن است که برای طرفین دوستی، برکت و رحمت و رضایت الهی را به دنبال دارد. دوستی برای خدای صادقانه است، نه طمع کارانه؛ دوستی برای خدای ارزشی است، نه ظاهری و مجازی؛ دوستی برای خدای در راه عقیده است، نه در جستجوی منافع مادی؛ دوستی برای خدای به امتداد آخرت، پایدار است، نه محدود به چند روز کوتاه این دنیا.

امام علی در این باره می‌فرماید: «هر نوع از دوستی که بر غیر خداوند بنا شود، گمراهی

است و تکیه بر آن، ناممکن» (۱) همچنین، می فرمایند: «دوستانِ خدایی، دوستی شان پایدارتر است، به علت پایداریِ سببِ این دوستی.» (۲)

۴.۲ خردمندی و فرزانه‌گی

زندگی آدمی مملو از حوادث جدید است. در این حوادث، صورت مسئله‌هایی پیدا می‌شود که انسان تا زمان وقوعشان، آن‌ها را تجربه نکرده است و دانشِ حلّ آن‌ها را نمی‌داند. دوستانِ خردمند که گاه با هوشمندی، گاه با اندیشه ورزی و گاه با تجربه‌های خویش، بی‌منت و صمیمانه به انسان مشاوره می‌دهند، بهترین یاورانِ این لحظه‌ها هستند.

امام علی در این باره، چنین راهنمایی می‌کنند: «جز با خردمند پرهیزگار، هم نشینی مکن و

ص: ۲۰

۱- محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۱، ص ۴۰.

۲- همان، ج ۱، ص ۴۷.

جز با اندیشمند پاک دامن، نیامیز و رازت را جز با مؤمن وفادار، در میان مینه.»^(۱)

۴.۳ صمیمیت و یکرنگی

بسیاری افراد زمانی که به میدان عمل و فداکاری درمی آیند، آرام آرام عرصه را خالی می کنند و به اصطلاح، سر خود را به درد نمی آورند. اینان فقط دوستان لحظه های کامروایی هستند. دوستی، با برخورد از موضع مساوی دو طرف دوستی آغاز می شود و منش خودمحوری در یک سو و تابعیت از سوی دیگر، آن را فاسد می کند.

امام علی می فرماید: «بر تو باد به دوستی برادران راستین و صمیمی؛ زیرا، آنان در وقت نعمت، مایه زینت و در گاه سختی و مصیبت، موجب حفظ آدمی هستند.»^(۲)

ص: ۲۱

۱- بحارالانوار، ج ۱، ص ۱۷۵.

۲- همان، ج ۷۴، ص ۱۸۷.

۵. ترسیمی نزدیک تر، از دوست صمیمی

دوست صمیمی کسی است که بیش از دیگران، قدر و ارزش دوست خود را می داند و برای حفظ دوستی شان تلاش می کند. او به خوبی می داند که دوستش نه فرشته است و نه پیامبر؛ بلکه بشری است همانند دیگران، اما کمی بهتر؛ بنابراین، اگر به عیب او واقف شد، رازدار است و عیب پوش. اگر دوستش لغزشی کرد، عذرپذیر است و اهل بخشش. این خصوصیات، دوستی را لطیف و خاطره کرامت و بزرگواری دوست را بزرگ و ماندگار می کند.

دوست یکرنگ و صمیمی کسی است که به این رهنمود امام باقر در ذهن و ضمیر خویش جامه عمل پوشیده باشد: «برادر مسلمان خود را دوست بدار. آنچه برای خود دوست می داری، برای او دوست بدار و هر آنچه برای خودت ناپسند می شماری، برای او هم ناپسند بشمار. هرگاه نیاز پیدا کردی، از او بخواه و اگر از تو چیزی خواست، به او بده. هیچ خیری را از او باز مدار، پس او نیز از تو باز نمی دارد. اگر حضور یافت، او را دیدار کن و وی را بزرگ و گرامی بدار؛ چه، او از تو و تو از او بی و اگر بر تو خشم گیرد و از تو جدا شود، از او جدا مشو و بگذار تا کینه او

شخصی با چنین روحیه ای، گوهری است گران که شایسته دوستی است و فداکاری؛ و همراهی با او سرمایه ای است ارزشمند.

ص: ۲۵

۱- میرزاحسین نوری، مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۴۰.

۶. آزمون دوستی

هرگزینشی مبتنی بر نوعی ارزشیابی و تشخیص معیارها بر مصادیق است و بهترین راه آن، آزمون است. امتحان، عرصه ای است که سیره را از ناسیره جدا می کند و طی آن، مدعیان دروغین رنگ می بازند و از یاران راستین، برکنار می مانند. امتحان فرصتی است تا آدمی دریابد که سرمایه بزرگ محبت قلبی و همراهی و یاورِ خویش را به چه کسی باید تقدیم کند. دوستیِ ناصحیحی که زایشگاه کینه و عداوت است و در باطن، جز تخم نابکاری و سیه رویی نمی باشد، همان به که از آغاز، جان نگیرد و ادامه نیابد. (۱)

این آزمون گاه طلای نابِ برخی را می شناساند و انسان را وامی دارد که این دوستی را سخت پاس دارد، آن سان که امام رضا می فرمایند: «کسی که در راه خدا، دوستی به دست آورد،

ص: ۲۸

۱- چه اینکه قرآن درباره برخی به ظاهر دوستان در عالم آخرت، تعبیر عدو (دشمن) به کار می برد؛ مگر آنان که دوستی را بر پایه های تقوا بنیاد کرده باشند: [الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ].، زخرف/۶۷.

غرفه ای در بهشت کسب کرده است»^(۱) و گاه باطن مسموم برخی را هویدا می سازد، تا آنجا که پیامبر می فرماید: «تنهایی، بهتر از دوست بد است»^(۲).

پس، این سخن امام مؤمنان، علی، را سخت دریابیم که می فرماید: «پیش از آزمایشِ دوست، به او اعتماد مکن»^(۳).

ص: ۲۹

۱- . عزیزالله عطاردی، مُسند الامام الرضا، ج ۱، ص ۲۹۹.

۲- . بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۱۹۹.

۳- . میزان الحکمه، ج ۴، ص ۳۶۱۳.

۷. روش های امتحان دوست

محبت رمزی است در دل. البته، اشاره های هیجانی و غریزی دل با انگیزه های راستین عاطفی تفاوت فراوانی دارد و تشخیص هریک، نیازمند به تأمل در درون و کاوش نفس و گاه، مشاوره با نیکان است. مردی از امام صادق پرسید: «کسی به من اظهار دوستی می کند. از کجا بدانم که او به راستی مرا دوست دارد؟» امام پاسخ دادند: «دلت را بیازمای: اگر او را دوست داری، او نیز تو را دوست دارد.»^(۱)

دوست آن است که در مقایسه دیگران، دوست خود را ترجیح دهد و هم نشینی با او،

خشنودی او و همراهی او را بر دیگران پسندد. پیامبر اکرم می فرماید: «دوستِ دلداده، کسی است که سه خصلت داشته باشد: سخن دلدارش را بر سخن دیگران برگزیند و هم نشینی دوستش را بر هم نشینی دیگران و خشنودی حبیبش را بر خشنودی دیگران.»^(۱)

۷.۳ روش استمدادطلبی

دوستانِ «گیرنده» در هنگام آسایش، فراوان اند، اما دوستِ «دهنده» و به هنگام سختی و تنگنا، اندک! امام صادق در این باره، چنین رهنمود می دهند: «دوست به سه چیز آزمایش می شود که اگر در آن ها میل و توفیق داشت، دوستی پاک و راستین است؛ و گرنه، دوستِ زمان رفاه و آسایش است، نه دوستِ روزگار سختی: از او مالی بخواه، او را بر مالی امین گردان، از او

ص: ۳۳

۱- همان.

بخواه در ناراحتی تو مشارکت کند.»^(۱)

امام علی نیز می فرماید: «چه بسیارند دوستان، هنگامی که آن ها را شمارش می کنی؛ اما به گاه گرفتاری ها، اندک اند.»^(۲)

۷.۴ روش هیجان آفرینی

هیجانان زمینه بروز مکنونات است: در هیجان، حقایق باطنی از ناخودآگاه روان انسان بر ذهن و ضمیر جاری شده، سپس در رفتار نمایان می شود. هر انسانی به گاه خشم، چهره واقعی اش برای دیگران آشکار می شود. کم نیستند دوستانی که در لحظه خشم، از نفرت های ذخیره شده خویش سخن گفته اند و ناسزاها نثار دوست خود کرده اند.

ص: ۳۴

۱- همان، ج ۷۵، ص ۲۳۵.

۲- همان، ج ۷۸، ص ۱۰.

امام صادق می فرماید: «هرگاه بخواهی صحت ادعای دوستت را دربارهٔ خودت بدانی، او را خشمگین کن؛ چنانچه بر دوستی تو پایدار ماند، او دوست توست و در غیراین صورت، نه.»^(۱)

۷.۵ روش طبیعی

طبیعت، مسافرت و فضاهاى زندگى، محیط‌هایی است که در آن‌ها لباس تکلف و ریا و ظاهر فریبی از تن و روان آدمی بیرون می‌آید و می‌توان صحت یا بطلان ادعاهای دوست را در روندی همه‌جانبه، ارزشیابی کرد و بدین صورت، امکان شناختی نزدیک‌تر برای انسان فراهم می‌آید. در این باره نیز امام صادق چنین راهنمایی می‌کنند: «کسی را دوست مگو و او را آشنا بگو، مگر آنکه... با او سفر کنی [و در سفر، او را دوست بیابی].»^(۲)

ص: ۳۵

۱- ابن شعبه حزانى، تحف العقول، تصحيح على ابر غفارى، ص ۳۷۴.

۲- بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۱۸۰.

۸. دوستی های ممنوع

تصویر

□

ص: ۳۷

دوستی فرصتی طلایی است که می تواند به نعمت تبدیل شود و سرمایه سازی کند و نیز، می تواند سرمایه سوزی هم بکند و آسیب های گوناگونی بیافریند. در برخی روایات، چهار الگو برای دوستی ممنوع عنوان کرده اند: فرد احمق، بخیل، بدکردار، دروغ گو.

امام علی به فرزندش امام حسن، چنین توصیه می کنند: «از دوستی با احمق پرهیز؛ چه، او می خواهد به تو سود رسد، لیکن به تو ضرر می رساند. از دوستی با بخیل دوری کن؛ زیرا او آنچه از هر چیز دیگر بدان محتاج تری، از دسترس تو دور می کند. از دوستی با فاجر (بدکار) پرهیز؛ چه اینکه او تو را در برابر اندک چیزی می فروشد و زنهار از دوستی با دروغ گو؛ چه، او همچون سراب است: دور را به تو نزدیک و نزدیک را به تو دور نشان می دهد.»^(۱)

امروزه، کوچه و خیابان، گاه شاهد جوانه های مسموم دوستی های دختر و پسر است.

ص: ۳۸

۱- . حکم الامام علی، ج ۱، ص ۳۱۸.

دوستی های خیابانی به عشق های خیابانی منجر می شود و در ادامه، چه سوء استفاده ها و بی حرمتی ها، هوسرانی ها و وعده های توخالی، اخاذی ها و سرکیسه کردن ها و تجاوز و تعدی کردن ها و ناامیدی ها و افسردگی هایی بر جای می گذارد.

تردیدی نیست که عشق سرمایه بزرگ انسانی و نعمت والای الهی است و تمایل به جنس مخالف، در دوران نوجوانی و جوانی، کشش درونی و طبیعی آدمی است؛ اما انسان خردمند در این عرصه، به کنترل و مدیریت هیجانات خویش توجه جدی می کند: شهوت جنسی را مبنای دوستی خویش قرار نمی دهد؛ با خودآرایی و پیکرنمایی، روان آرام جوان مقابلش را طوفانی و آتشین نمی کند؛ با دلبستن ها و شیفتگی ها و تجربه عشق های کوتاه خیابانی و جذابیت های گوناگون دنیایی، سرمایه پایدار خویش را قطعه قطعه، در کام دیگران نمی گذارد و پس از مدتی بی قراری و دل فریبی، خسته و وامانده، سرمایه سوخته و حیثیت بر باد داده نمی شود؛ اگر احساس می کند که هنگامه عشق جاودانی اش فرارسیده است، تلاش می کند در سیری

جدی و همه جانبه، هم پای لحظه های تلخ و شیرین همه زندگی اش را برگزیند و می کوشد تا اولین نگاه عاشقانه و جلوه آفرینی ها و دلدادگی هایش در آغوش فضای مقدس ازدواج و خانواده آسمانی اش، اتفاق افتد و ساحتی دیگر از دوستی را تعالی بخشد.

۹. شیوه برخورد با خطاهای دوست

تصویر

□

ص: ۴۱

خطا در عرصه دوستی، امری گریزناپذیر است و هر زمین خوردنی، فرصتی برای تقویت و برخاستن بعدی. انتظار مطلقاً بی اشکال بودن در میدان دوستی، خود، خطاست؛ هم بزرگ کردن اشتباهات، نادرست است و هم، چشم پوشی از آن‌ها. بهتر این است که خطاها را به دید بیماری‌های درمان‌پذیر ببینیم.

نگاه نخست هر فرد باید به خود باشد و در جست‌وجوی مشکلات و عیب‌های خویش. امام علی در این باره می‌فرماید: «خوشا به حال کسی که [توجه به] عیب خودش، او را از توجه به عیوب دیگران باز داشته است.»^(۱) با این نگاه، آرام آرام، خودپسندی جای خویش را به واقع‌نگری می‌دهد و انسان مُنصف به جای توجیه خویش، زبان به اعتراف و اعتراض بر خود می‌گشاید و راه توبه او باز شده و از خطاهای خود در نزد دوستان، عذرخواه می‌شود و این، آغاز

ص: ۴۲

۱- بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۱۷۳.

یک فرهنگ ارزشی اجتماعی می شود؛ دوستان او نیز منعطف می شوند و حق به جانب گرفتن ها به کنار می رود و حق جستن ها آغاز می شود.

مباد که کسی در جست و جوی عیب دیگران برآید که امام باقر می فرمایند: «اگر بنده ای با دوست خود طرح برادری بیفکند و سپس، در جست و جوی خطاها و لغزش های او برآید تا روزی آن ها را به رُخش کشد، بیش از هر وقت دیگر به کفر نزدیک شده است.»

دوست شفیق را که از هر گوهری کمیاب تر است، باید حفظ کرد و راه آن، آمیزه ای از کرامت، تغافل (چشم پوشی از برخی خطاها) و نیز نصیحت خردمندانه، به همراه خواستن از خدا **U** می باشد.

در اصلاح رفتار نامطلوب دوست، بُردباری و دقت، شرط اول است و آشنایی با روش های تأثیرگذاری، گام بعدی. می توان گفت: «من طور دیگری فکری می کنم»، «آیا به نظر شما، اگر این طور انجام می دادی، بهتر نبود؟»، «بگذار حقایق را با هم بررسی کنیم»، «سخن تو البته

توجه کردنی است، اما اینجا نظر دیگری هم وجود دارد»، «برخی هم این گونه می اندیشند که...».

با این همه، برای تغییر رفتار باید انتظار کشید و صبور بود و در عین حال، از تحقیر و توهین یا قهر و محروم سازی از محبت نیز باید اجتناب کرد. گاه، سخن نگفتن و زمینه سازی برای تأثیرگذاری در میدان عمل یا موانع را به تدریج برطرف کردن، از بسیاری توصیه ها و اندرزهای گفتاری سودمندتر است. بهره گیری از عناصری همچون تشویق، تنبیه (به معنای محروم ساختن از محبتی اضافی و نه تنبیه جسمی)، فضا سازی و تغییر فضاهای مشکل زا، القای مطالب در قالب داستان و کنایه، تقدیر از رفتارهای شایسته، جلوه آفرینی الگوها و مدل های مثبت، طرح پرسش های تنبیه آفرین و مانند آن، در این مرحله کارگشاست.

ص: ۴۴

۱۰. حقوق متقابل دوستان

تصویر

□

ص: ۴۵

تصوير

□

ص: ٤٦

دوستی «ساختن» است؛ پس مهارت است و هنر می‌طلبد. بنای دوستی به سرعت، زاده نشده و به زودی، ویران نمی‌شود. این پدیده اجتماعی بر ارکانی بنا شده است که همان حقوق متقابل دوستان بر یکدیگر است. هر کسی در ادای این حقوق بکوشد، پس از مدتی گلستانی می‌شود، پُر از پروانه‌ها و اگر در این وظیفه کاهلی کند، دیری نمی‌پاید که همانند ریگستانی شود، محل بادها و خارها.

در بحث حقوق متقابل دوستان، نیازهای شخصیتی انسان را در هر سه حیطه، بررسی می‌کنیم:

۰۱.۱ حقوق عاطفی در بین دوستان

۱.۱.۱۰ سلام، مصافحه (دست دادن)، معانقه (رو بوسی)، همراه با تبسم

هیچ دری بدون کلید باز نخواهد شد؛ کلید دوستی سلام است. دوستی مانند گار نیازمند شروعی خوب است که سلام آن را فراهم می‌کند و ثبات عاطفی فرد مقابل را تقویت می‌کند.

پیام آور رحمت، حضرت محمد، همواره در سلام دادن بر یارانشان پیشگام بودند و به دنبال آن، با ایشان دست می دادند و هیچ گاه دستشان را پیش از دیگری، بیرون نمی کشیدند(۱) و می فرمودند: «دست دادن با یک مؤمن، برتر است از دست دادن با ملانکه»(۲) ایشان دیگران را بر این عمل توصیه کرده و حکمت آن را این گونه بیان می کردند: «مصافحه، کینه را از میان می برد.»(۳)

اقدام به دست دادن، از سوی هر کسی که می خواهد باشد، چه بزرگ تر یا کوچک تر، دلیل بر علاقه و فراهم کردن زمینه مناسب برای دوستی و رابطه است؛ گرچه در برخی گروه های اجتماعی، رسم بر این است که دست دادن با جوان ها از طرف پیران آغاز می شود، به نظر می رسد هیچ اشکالی نداشته باشد که نوجوان و جوان به عنوان اظهار علاقه، در دست دادن، بر

ص: ۴۸

۱- همان، ج ۶۸، ص ۱۵.

۲- اصول کافی، ج ۲، ص ۱۸۳.

۳- بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۱۶۵.

از این روست که ابو عبیده، از یاران امام باقر می گوید که در سفری در خدمت امام بودم. ایشان هر گاه برای نیازی از مرکب خود پایین می آمدند یا بر آن سوار می شدند، با من مصافحه می کردند و پس از مدتی، باز اگر به دنبال کار دیگری می رفتند و برمی گشتند، دوباره با من مصافحه می کردند و در تمام سفر، این چنین بودیم. به امام گفتم: «گویا شما از این عمل منظوری دارید؟» ایشان فرمودند: «آری؛ هر گاه مؤمنی با مؤمنی مصافحه می کند، بدون گناه از یکدیگر جدا می شوند [و با این عمل، خداوند گناهانشان را می بخشد]»^(۱).

معانقه (رو بوسی) بخشی دیگر از رابطه عاطفی و صمیمانه بین دو دوست است. آدمی هنگامی که دیدار خود را با دوست به بوسه بیاراید، به همه آثار محبت و تأثیر عمیق آن در

ص: ۴۹

توسعه روابط انسانی و اخلاقی دست می یابد. بهترین جایگاه بوسیدن، میان دو چشم، یعنی موضع نور در پیشانی است. حضرت علی در وصیت خود به پسرش امام حسن می فرماید: «فرزندم، هرگاه مؤمنی را دیدی، موضع نور در پیشانی او را ببوس.» (۱) البته که پیشانی مؤمن، شایسته بوسیدن است؛ چه، این موضع، جایگاه سجده در برابر خالق متعال است.

این همه، با تبسم و گشاده رویی جلوه ای دیگر می یابد. بیشترین عامل محبوبیت انسان در بین یاران و بزرگ ترین وسیله نزدیکی دل ها، تبسمی از سر محبت و خیرخواهی، و البته نه تصنعی و دام افکنانه، است. پیامبر خدا می فرمودند: «شما هرگز نمی توانید با امواتان مردم را به سوی خود جذب کنید؛ پس، با گشاده رویی و خوش خویی، آن ها را دیدار کنید.» (۲)

اصحاب گفته اند که هیچ کس را ندیدیم که بیشتر از پیامبر خدا تبسم بر لب داشته

ص: ۵۰

۱- همان.

۲- اصول کافی، ج ۲، ص ۱۰۳.

امیرمؤمنان، علی، فرموده است: «خوش رویی کمند محبت است.» (۲) درمقابل، ترش رویی و گرفتگی، در دور کردن دل ها از یکدیگر و قطع پیوندهای دوستی، بی نهایت مؤثر است. امام باقر در این زمینه فرموده اند: «ترش رویی و گرفتگی، سبب دشمنی و دوری از خداست.» (۳)

۲۰۱۰ پرس و جو از احوال دوستان

یکی از اسرار دوستی به خاطر داشتن نام دوستان است. نخستین نشانه های شخصیت، با نام هر کس پدیدار می شود. مردم شیفته نام خود و وابستگان خویش هستند، به ویژه اگر از نام شایسته و زیبایی برخوردار باشند. از قدیم، افراد کوشیده اند به هر ترتیب ممکن، نام خود را جاودان سازند؛ از این روست که این همه وقف ها و آثار از گذشتگان باقی مانده است.

ص: ۵۱

۱- همان.

۲- عبدالواحد آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، ج ۲، ص ۲۴.

۳- بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۷۶.

پیامبر اکرم می فرمود: «هرگاه یکی از شما با کسی پیوند برادری و دوستی برقرار کرد، از نام او و نام پدر و قبیله و منزلش بپرسد؛ چه، این امر از حقوق واجب و باعث صفای برادری است، و گرنه دوستی آن ها احمقانه است.»^(۱)

۳.۱.۱۰ احترام گذاشتن به دوستان

در کلمات بزرگان دینی، یکی از حقوق عرصه دوستی، احترام گذاشتن به شایستگی های دوست است؛ تا آنجا که پیامبر خدا می فرمود: «کسی که برادر مسلمانش نزدش بیاید و او را احترام کند، چنان است که خداوند را احترام کرده است.»^(۲)

امام صادق نیز می فرمود: «اصحاب و یاران خود را بزرگ بشمارید و آنان را احترام کنید، به یکدیگر هجوم نبرید و زیان نرسانید و حسد نورزید. از بخل پرهیزید و بندگان مخلص

ص: ۵۲

۱- همان، ج ۷۱، ص ۱۴۶.

۲- اصول کافی، ج ۲، ص ۲۰۶.

پیامبر اکرم فرموده اند: «هر کس برادر دینی خود را با چیزی که موجب خوشحالی او می شود، دیدار کند تا او را شاد سازد، خداوند در روزی که او را دیدار می کند، شادمانش خواهد ساخت.»(۲)

درس آموزی از الگوهای جاودان دینی به انسانِ فکور می گوید که بایسته است با دوستان مؤمن، با چهره ای بشاش و خرامان روبه رو شد، گرچه حزنی در دل باشد.(۳) این شادی آفرینی هم در فرد مقابل، امیدواری و نشاط و هیجان مثبت و تعادل عاطفی به وجود می آورد و هم در کاهش فشارهای اجتماعی مؤثر می باشد. به علاوه، باز خورد و تأثیر عکس العملی شادی آفرینی،

ص: ۵۳

-
- ۱- محمد بن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۴۰۶.
 - ۲- نهج البلاغه، تصحیح شیخ محمد عبده، حکمت ۳۳۳، ج ۴، ص ۷۸.
 - ۳- همان.

به خود فرد باز می‌گردد و بهره‌وری ایجاد می‌کند.

۰۱.۲ حقوق شناختی در بین دوستان

۱.۲.۱۰ اعتماد آفرینی در فضای دوستی

دوستی به اعتماد از جانب هر دو طرف نیاز دارد و در گرو زمان است. برای اینکه آدمی اعتماد کسی را به خود جلب کند، باید نخست نشان دهد که درخور اعتماد و اطمینان اوست و اوست که باید در این باره، فرد را تأیید کند. در این صورت، به تدریج، ریشه‌های خوش‌گمانی به یکدیگر جوانه می‌زند و میوه‌همدلی به بار می‌نشیند. آمیختگی دو روح و نزدیکی دو قلب، آنگاه است که بدگمانی، جای خود را به خوش‌گمانی بدهد. البته گذشت زمان، اعتماد افراد را به یکدیگر بیشتر می‌کند و دوستی، خود، دوستی می‌آفریند.

مولای متقیان، علی، چنین هشدار می‌دهند: «مراقب باش [بدگمانی، روش تو را نسبت

ص: ۵۴

به دوستی که به صلاحیت او یقین داشته‌ای، تباہ نکند.»(۱)

۲۰۲۰ آگاه کردن دوست، از محبت خود به او

محبتِ مخفی مانند آتش زیر خاکستر است که وجود دارد، اما کسی آن را نمی‌بیند. البته به خوبی باید دقت کرد که دوستی با پاکان، عشق به فضیلت‌ها و ارزش‌هاست و این عشق معنوی، به شدت، با اوج احساسات شهوانی و فوران شهوت جنسی متفاوت است. جوانی که با دیدن رویی زیبا بر خود می‌لرزد و دست از عقل می‌شوید و به رفتارهای توجیه‌ناپذیر دست می‌زند، بیشتر، از غریزه و فوران احساسات متأثر است تا شورِ برخاسته از شعور.

دوستی با پاکان به تدریج انسان را پخته‌تر، کامل‌تر و بی‌عیب‌تر می‌سازد و بارقه‌ای از بهشت است که گرمای آن، نور و حرارت حق را به انسان می‌چشانند؛ اما عشق‌های خیابانی و نیم‌روز،

ص: ۵۵

۱- غرر الحکم و درر الکلم، ج ۲، ص ۲۶۴.

آدمی را حریص، کج رفتار، تهی از درون و خودباخته بار می آورد و سپس، بی هویتی و انحرافات بعدی و بحران های متنوع... .

۰۱.۳ حقوق رفتاری بین دوستان

۱.۳.۱۰ استقبال و بدرقه دوستان

از جمله امور کوچکی که تأثیرهایی شگرف در روابط انسانی بین افراد می گذارد و پیوندهای دوستی را تحکیم می کند و آثار محبت را نمودار می سازد، به استقبال مسافر یا مهمان رفتن و نیز بدرقه کردن میهمان و مسافر است؛ چه، این کار، اهمیت و بزرگی او را در چشم میزبان به او می نمایاند. شیوه رهبران دینی نیز چنین بوده است:

امام حسن عسکری درباره پیامبر اکرم نقل می کنند: «رسول خدا هنگامی که جعفر بن ابی طالب از حبشه بازگشت، برخاستند و او را دوازده قدم استقبال کردند و بین دو

ص: ۵۶

چشم او را بوسیدند و از شادی و شوق دیدار وی گریستند.»^(۱) این چنین بود که در مدتی کوتاه، این ابرمرد تاریخ، دل های فراوانی را تسخیر کردند. در همین راستا، امام رضا از پیامبر خدا نقل می کنند: «حق میهمان این است که در هنگام خارج شدن، او را تا دم در بدرقه کنی.»^(۲)

۲۳۱۰ توجه کردن به سخنان دوست

همه دوست دارند که سخنگوی خوبی باشند و بسیاری، به آن دست یافته اند؛ اما افراد اندکی ارزش گوش کردن را می دانند. آدمی برای سخن گفتن چندان به آموختن نیازی ندارد، اما برای گوش سپردن به سخن دیگری، محتاج آموزش و تمرین است.

دیل کارنگی در این باره می گوید: «اگر می خواهی مردم از گرد تو پراکنده شوند و هنگامی که اجتماع آنان را ترک کردی، تو را مسخره کنند، چنین باش: به کسی فرصت سخن گفتن مده؛

ص: ۵۷

۱- . وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۵۵۹.

۲- . همان، ص ۵۶۰.

پیوسته از خودت سخن بگویی؛ ضمن آنکه دیگری سخن می گوید، هرگاه اندیشه ای به ذهنت خطور کرد، منتظر مباش تا او گفتارش را تمام کند و در نیمه گفتارش، با او روبه رو شو...» (۱)

برهمن اساس است که مولا علی فرموده اند: «وقتی عقل کامل شد، سخن گفتن کم می شود» (۲) یا اینکه فرموده است: «آن که زیاد سخن گوید، زیاد اشتباه کند و آن کس که زیاد اشتباه کند، حیا و شرمش کم شود و کسی که حیایش کم شود، پارسایی اش نقصان گیرد و کسی که پارسایی اش نقصان گیرد، قلبش بمیرد و داخل دوزخ شود.» (۳)

۳۳۱۰ تحمل کردن انتقادهای دوست

بهره گرفتن از امکانات کار آسانی است و هر کس از عهده آن برمی آید، اما هنر زیرکان آن

ص: ۵۸

۱- دلیل کارنگی، آیین دوست یابی، ترجمه محمدرضا اکبری بیرقی، ص ۱۱۰.

۲- بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۲۹۰.

۳- نهج البلاغه، حکمت ۳۴۸، ج ۴، ص ۸۱.

است که از ضرر نیز بهره می گیرند و این، هوشمندی و بردباری خاصی می طلبد. اکسیری که گرچه تحملش مشکل است، اما میس اعمال را به طلای ناب بدل می سازد، همان انتقاد است. کسی که از او و عملش انتقاد می کنند، درواقع، این ارزش را داشته است که در کانون توجه قرار گیرد؛ پس، استعداد رشد و بهینه شدن را داراست.

دوست صدیق و مُنصف، انتقادش راهنمایی است. امام صادق بهترین دوست خویش را کسی می دانند که عیب های ایشان را، اگر عیبی داشته باشند، به او هدیه کند؛^(۱) چراکه از ویژگی های انسان موفق، آن است که حالت پذیرش، خیرخواهی و انتقادپذیری داشته باشد.

ص: ۵۹

۱- اصول کافی، تصحیح علی اکبر غفاری، ج ۲، ص ۶۳۹.

تصوير

□

ص: ٦٠

بسمه تعالی

هَلْ يَشْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفا ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

